

Ekonomia- nauka badająca w jaki sposób wykorzystywane są zasoby będące w dyspozycji ludzi w celu zaspokajania potrzeb materialnych i niematerialnych.

Ekonomia dzieli się na:

- mikroekonomię- badania zjawisk i procesów gospodarczych zachodzących w poszczególnych działach gospodarczych
- makroekonomię- badanie zjawisk i procesów gospodarczych zachodzących w całej gospodarce

1.) Pojęcie i funkcje rynku. Warunki istnienia dojrzałego rynku.

Rynek to całość transakcji kupna i sprzedaży oraz warunków w jakich one przebiegają. Ustala ceny poszczególnych towarów.

Funkcje rynku:

- rynek dokonuje wyceny różnych dóbr
- podstawowym źródłem informacji dla podmiotu gospodarki
- umożliwia ustalenie stanów równowagi w gospodarce
- rynek jest warunkiem racjonalnego wykorzystania zasobów gospodarki

Warunki istnienia dojrzałego rynku:

- dominacja własności prywatnej i swoboda w zakresie transferu prywatnych praw własności
- swoboda prowadzenia działalności gospodarczej
- istnienie sprawnie działających instytucji obsługujących rynek
- integralność rynku czyli wzajemnie uzależnienie się od siebie poszczególnych segmentów rynku

2.) Zalety i ograniczenia mechanizmu rynku

Zalety mechanizmu rynku:

- tendencja do racjonalnego wykorzystania zasobów gospodarki
- dyscyplina finansowa firm związana z konkurencją i zasadą samofinansowania
- tendencja do samo ustalenia się równowagi rynkowej
- duża elastyczność gospodarki
- duża innowacyjność gospodarki
- efektywny system

Słabość mechanizmu rynku:

- procesy monopolizacji gospodarki
- ograniczona przenośność
- występowanie negatywnych efektów zewnętrznych
- istnienie dóbr publicznych
- występowanie zjawisk destabilizujących gospodarkę tj. bezrobocie
- tendencja do powstawania dużych nie akceptowanych przez społeczeństwo majątków i dochodów

3.) Popyt i czynniki go kształtujące. Elastyczność popytu.

Popyt- ilość dobra które nabywcy pragną i mogą kupić w danym czasie i po danej cenie

Czynniki kształtujące popyt:

- cena dobra
- ceny dóbr komplementarnych i substytucyjnych
- dochody(zależność popytu i dochodu- prawo Engela zgodnie którym ze wzrostem dochodu rośnie popyt ale zmienia się jego struktura rośnie procentowo na dobra trwałe konsumpcji, maleje na dobra podstawowe zwłaszcza na żywność)
- preferencje, gusty, upodobania
- przewidywania zmian cen
- liczba konsumentów

Odstępstwa od praw popytu:

- paradoks Veblena
- efekt Giffena
- **elastyczność cenowa** popytu mierzy wrażliwość nabywcy na zmianę ceny

W badaniach popytu na dobra trwale rozpatruje się dwa jego składniki:

- popyt netto
- popyt odnowienia(odtworzeniowy występującym fizycznego lub ekonomicznego zużycia dobra)

4.) Podaż i czynniki go kształtujące. Elastyczność podaży.

Podaż to ilość dobra które producenci chcą dostarczyć na rynek i sprzedać w danym czasie i po danej cenie.

Czynniki kształtujące podaż:

- cena dobra
- prawo podaży(dodatnia zależność pomiędzy ceną a podażą)
- ceny innych dóbr
- koszty produkcji
- dostępność do czynników produkcji
- stan technologii
- cele firmy
- podatki i substytucja
- oczekiwania dotyczące zmian cen
- równowaga rynkowa określana jako stan zrównoważenia popytu i podaży przy danych cenach. Możemy wyróżnić **stałą równowagę** gdy odchylenia cen i ilość uruchamiają siły rynkowe zmierzając do przywrócenia równowagi. **Niestalą równowagę** gdy odchylenie uruchamia siły powodujące dalsze zwiększenia równowagi lub gdy brak jest sił do jej przywrócenia.
- Elastyczność podaży** jest miarą względnej zmiany podaży wywołanej względną zmianą określonego czynnika wpływającego na podaż. Informuje o wrażliwości podaży na zmiany czynników ją kształtujących.

5.) Funkcje cen i metody tworzenia cen.

Funkcje cen:

- informacyjna(umożliwia uczestnikom rynku prowadzenia rachunku ekonomicznego)
- motywacyjna(ceny powinny umożliwić pokrycie wszelkich kosztów na wyprodukowanie dóbr i zapewnić nadwyżkę do finansowania rozwoju)
- alokacji dochodów(wiążą się z reprodukcją dochodów)

Modele tworzenia cen:

- 1.Kosztowa formuła ustalania cen opiera się ona na ustalaniu wielkości kosztu jednostkowego i dodanie do niej określonej marży zysku.
- 2.Popytowa formuła ustalania cen – punktem wyjścia jest ustalenie ceny finalnej z punktu widzenia nabywcy cena ta powinna pokrywać koszty produkcji i zapewniać zysk.
- 3.Formuła ustalania cen bazująca na konkurencji podstawą de terminalną jest sytuacja rynkowa i ceny konkurencji. Wyróżniamy 3 podstawowe techniki: podążanie za cenami przywódcy cenowego podążanie za przeciętnymi cenami rynkowymi ceny przetargowe

6.) Determianty decyzji cenowej:

- 1.)popyt i jego elastyczność(odpowiadamy tutaj na pytanie jaki może być maksymalny poziom cen przy zakładanym poziomie sprzedaży- wyznaczamy tu górną granicę dopuszczalną przedziału cenowego)
 - 2.)koszty(struktura kosztów, poziom kosztów, wyznaczenie dolnej granicy dopuszczalnego podziału cenowego, który będzie poziom jednostkowego kosztu zmiennego)
 - 3.)Sytuacja rynkowa(konkurencja) analizują tu: a)typ otoczenia konkurencyjnego b)zachowanie cenowa konkurencji c)uczestnicy kanału dystrybucji d)przepisy i ingerencja przemysłu- twórcze państwa
- 7.) Proces ustalania cen obejmuje kilka etapów:**
- 1.Wyбір celów polityki cenowej
 - 2.Wyznaczenie wielkości popytu
 - 3.Oszacowanie kosztów
 - 4.Analiza cen konkurencji
 - 5.Wyбір metody ustalania ceny
 - 6.Ustalenie ceny finalnej

8.)Pojęcie, cechy i cele przedsiębiorstwa

Przedsiębiorstwo – jest jednostką gospodarczą wyodrębnioną pod względem ekonomicznym, organizacyjnym i prawnym. **Odrębność organizacyjna** polega na oparciu działalności firmy na określonej strukturze organizacyjnej wyznaczającej zakres kompetencji i zależności poszczególnych pracowników **Odrębność ekonomiczna** polega na dysponowaniu zasobem majątkowym, na pokrywanie wydatków z własnych przychodów (samofinansowania), na samodzielnym wchodzeniu porozumienia operacyjne z innymi podmiotami. Na wyznaczeniu misji i celów na działalność oraz środków na realizację ich.

Wyodrębnienie prawne wyraża się na posiadaniu osobowości prawnej które oznacza nabycie przez przedsiębiorstwo uprawnień jako podmiotu obrotu cywilno-prawnego. Podmiotowość prawna oznacza przypisanie własności, ryzyka i odpowiedzialności w obrocie cywilno-prawnym w określonej osobie fizycznej lub prawnej, zawsze stoi za przedsiębiorstwem.

Cechy przedsiębiorstwa:

- 1.Przedsiębiorczość rozumiana jako wola i umiejętność znajdowania okazji do korzystnych wyników oraz podejmowania ryzyka i działań zapewniających wykorzystanie tych prac.
- 2.Samodzielność
- 3.Samofinansowanie
- 4.Racjonalność działań

Cele działania przedsiębiorstwa:

- 1.Firma ma jeden syntetyczny cel
 - 2.Wg innej teorii firmy realizują zbiór, wiązek celów
 - 3.Realizacja przez firmę kilka zbiorów celów: a)indywidualnych celów właścicieli b)operacyjne cele, które obejmują konkretne zadania gospodarcze, techniczne i inne c) społeczne cele, które wyrażają pracowników i otoczenie
- Zysk** – jest ostatecznym potwierdzeniem efektywności ekonomicznej biznesu, jest wynagrodzeniem za ponoszone ryzyko gospodarcze, stanowi źródło samofinansowania rozwoju

9.)Formy współdziałania gospodarczego przedsiębiorstwa(kooperacyjna i koncentryczna)

1.Formy kooperacyjne współpracy (konsorcja w aliance strategiczne, zrzeszenia) charakteryzuje dobrowolność i stosunkowość, luźne połączenie przedsiębiorstw w celu wspólnego koordynowania lub realizacji zadań bez utraty samodzielności ekonomicznej i odrębności prawnej. **Konsorcjum** – związek różnych organizacji gospodarczych zawarty w celu realizacji kosztownego lub/i ryzykownego przedsięwzięcia wymagającego nakładów kapitałowych przekraczających możliwości pojedynczego przedsiębiorcy lub dopuszczalne dla niego ryzyko indywidualne.

2.W koncentrycznych formach (holding, koncern, konglomerat) w wyniku przejścia słabszych firm często dochodzi do znacznego ograniczenia ich samodzielności ekonomicznej a nawet do utraty osobowości prawnej. **Holding** – jest grupa kapitałowa składającą się z podmiotu dominującego oraz podmiotów podporządkowanych w której spełnione są dwa warunki: - dominacja ma swoje źródło w więziach właścicielskich (kapitałowych)

- zarząd spółki dominuje realizuje cele strategiczne grupy kapitałowej opierając się na zasobach własnych oraz zasobach spółek podporządkowanych. Spółki mają osobowość prawną. **Koncern** to zgrupowanie przedsiębiorstw pod jednolitym kierownictwem w którym podmioty podporządkowane z reguły nie mają osobowości prawnej są zakładami produkcyjnymi. Przedsiębiorstwa tej samej gałęzi tworzą koncern **poziome**, natomiast koncerny **pionowe** tworzone są przez przedsiębiorstwo o produkcji uzupełniającej się.

10. Spółki i ich rodzaje. Różnice między spółkami osobowymi a kapitałowymi.

Spółka z ekonomicznego punktu widzenia jest zrzeszeniem osób lub kapitału w celu prowadzenia działalności gospodarczej.

Dzielimy na:

- osobowe:

- a) **spółka cywilna**- spółka działająca na podstawie prawa cywilnego. Wspólnicy (minimum dwóch) spółki cywilnej zobowiązują się do dążenia do określonego, wspólnego celu gospodarczego. Wspólnicy tworzą kapitał spółki cywilnej z wniesionych przez siebie wkładów w postaci gotówki
 - b) **spółka jawna**- spółka działająca na podstawie prawa handlowego. Konieczne jest jej zarejestrowanie w rejestrze handlowym oraz ścisłe przestrzeganie reguł oznaczenia firmy, czyli nazwy spółki
 - c) **spółka komandytowa**- spółka osobowa oparta na prawie handlowym, powstała w wyniku umowy zawartej w formie aktu notarialnego
 - d) **spółka komandytowo-akcyjna** jest spółka osobowa mająca na celu prowadzenie przedsiębiorstwa pod własną firmą, w której wobec wierzycieli za zobowiązania spółki co najmniej jeden wspólnik odpowiada bez ograniczenia, a co najmniej jeden wspólnik jest akcjonariuszem.
 - e) **spółka partnerska** jest spółka osobowa, utworzona przez wspólników (partnerów) w celu wykonywania wolnego zawodu w spółce prowadzącej przedsiębiorstwo pod własną firmą.
- kapitałowe:
- a) z **o.o.**- w odróżnieniu do spółek osobowych, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością posiada osobowość prawną i jest spółką kapitałową.
 - b) **spółka akcyjna(S.A)** jest formą działalności przeznaczoną dla prowadzenia średnich i dużych przedsiębiorstw.

Różnice między spółkami osobowymi a kapitałowymi

- 1.Spółka osobowa nie ma osobowości prawnej tzn. nie istnieje odrębny od wspólników podmiot prawny w postaci przedsiębiorstwa. Natomiast spółka kapitałowa jest osoba prawną.
- 2.W spółce osobowej wszyscy wspólnicy ponoszą osobista, nieograniczoną i solidarna odpowiedzialność za działalność spółki. W spółce kapitałowej za swoje zobowiązania odpowiada sama spółka.
- 3.W spółce osobowej udział wspólników w prowadzeniu spraw spółki i reprezentowaniu jej na zewnątrz ma charakter osobisty. W spółce kapitałowej zaś udział wspólników w spółce przejawia się we wkładzie kapitałowym stad ich wpływ na zarządzanie spółką zależy od wysokości włożonego kapitału.

11.Pojęcie i rodzaje akcji. Ekonomiczne znaczenie akcji.

Akcja jest rodzajem papieru wartościowego emitowanego przez spółki akcyjne (ułamkiem kapitału zakładowego).

Rodzaje akcji:

- zwykłe- akcje dające ich posiadaczowi jeden głos na jedną akcję na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy, równy z innymi posiadaczami akcji udział w dywidendzie oraz udział w majątku spółki w razie jej likwidacji
- uprzywilejowane- akcjonariusze posiadający takie akcje mają prawo do większej ilości głosów, stałej dywidendy niezależnie od wielkości zysku, do pierwszeństwa w podziale majątku firmy. Wśród akcji uprzywilejowanych wyróżniamy również „**złota akcje**” która stanowi przyznanie treści statutu akcjonariuszowi osobistych uprawnień dotyczących np. powoływania lub odwoływania członków zarządu lub rady nadzorczej czy też prawo do otrzymywania różnych świadczeń od spółki.

12. Koszty i ich rodzaje. Układy klasyfikacyjne kosztów.

Koszt to pieniężny wyraz zużycia czynników produkcji niezbędnego dla wytworzenia dobra lub usługi.

Rodzaje kosztów:

a)koszty stałe b)koszty zmienne c)koszt alternatywny d)koszty całkowite e)koszt jednostkowy f)koszt krańcowy

Układy klasyfikacyjne kosztów:

1.rodzajowy układ kosztów (koszty grupowane są tu wg jednorodnych składników bez względu na cel oraz miejsce ich poniesienia): amortyzacja, koszty materiałowe, zużycie materiałów, zużycie energii, usługi obce, wynagrodzenia wraz z narzutami, odpisy na fundusze specjalne, podatki, inne koszt
2. układ kalkulacyjny kosztów oparty na podziale kosztów ze względu na możliwość ich przyporządkowania obiektom odniesienia, stanowiącym jednostki kalkulacji.

Koszty dzielone są tu na:

1.koszty bezpośrednie (zużycie materiałów, zużycie energii, place wraz z narzutami, obróbka obca).

2.koszty pośrednie (koszty wydziałowe, amortyzacja, koszty ogólnego zarządu, koszty zakupu, koszty sprzedaży)

3.układ funkcjonalny kosztów (stanowiskowy) wg miejsc powstawania kosztu zakupu, koszty z działalnością podstawową, pomocniczą, kosztów sprzedaży.

Każda firma zmierza do swoistego stanu równowagi, która oznacza taki układ kosztów i przychodów, który jest najkorzystniejszy z punktu widzenia celów firmy np. z punktu widzenia maksymalizacji zysków. Firma będzie powiększać wielkość produkcji dopóki będzie mu przynosiła przyrosty zysku.

Zysk całkowity firmy osiąga swoje maksimum z chwilą kiedy zysk krańcowy równa się zeru. Zysk krańcowy jest różnicą pomiędzy przychodem krańcowym z kosztem krańcowym.

13. Bilans firmy- ogólna charakterystyka.Bilans firmy jest syntetycznym zestawieniem majątku firmy (aktywów) i źródeł finansowania majątku (pasywów) wyrażonym w środkach pieniężnych i sporządzonym na określony dzień.

AKTYWA

1)Aktywa(majątek) trwałe

-Wartości niematerialne i prawne

-Rzeczowe środki trwałe

-Należności długoterminowe

-Inwestycje długoterminowe

-Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe

2)Aktywa obrotowe

-Zapasy

-Należności krótkoterminowe

-Inwestycje krótkoterminowe

-Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe

PASYWA

1)Kapitał własny

2)Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania kapitał obcy

-Długoterminowe

-Krótkoterminowe

Analiza bilansu służy ocenie proporcji pomiędzy aktywami trwałymi a obrotowymi a także ocenie struktury czasowej zobowiązań z jednej strony oraz ocenie źródeł finansowania majątku z drugiej. W ostatnim przypadku chodzi o zapewnienie występowania tzw. „złotej reguły bilansowej” zgodnie z którą cały majątek trwały powinien być sfinansowany kapitałem własnym. Zasada ta jest bardzo restrykcyjną stąd stosuje się modyfikacje w postaci tzw. „złotej reguły finansowania” zgodnie z którą aktywa trwałe firmy powinny być finansowane kapitałami o charakterze stałym do których zaliczamy: kapitały własne, rezerwy oraz długoterminowe zobowiązania.

14.Rachunek zysków i strat- ogólna charakterystyka

Rachunek zysków i strat jest to zestawienie przychodów i kosztów, zysków i strat nadzwyczajnych oraz obciążeń związanych z uzyskaniem przychodów (podatki). Pokazuje nam tworzenie wyniku finansowego w danym okresie rozliczeniowym. Dzięki informacjom z tego sprawozdania możemy określić czy działalność jednostki w ciągu okresu była rentowna, jednak nie daje on informacji o tym czy przyniosła nadwyżkę czy niedobór środków pieniężnych. W rachunku zysków i strat prezentowane są dwie podstawowe kategorie finansowe:

1.)przychody- generalnie stanowią korzyści jednostki z różnego rodzaju źródeł. Ustawa o rachunkowości definiuje przychody traktując je na równi z zyskami.

2.)koszty- oznaczają pomniejszenie tych korzyści, stanowią wyrażone w mierniku pieniężnym celowe zużycie rzeczowych składników majątku, wynagrodzenie za pracę oraz pewne nakłady czysto pieniężne poniesione przez jednostkę, w danym okresie w związku z jej działalnością.

Do podstawowych zasad rachunkowości odnoszących się w szczególności do rachunku zysków i strat należy zaliczyć: zasada memoriałowa, zasada współmierności przychodów i kosztów, zasada ostrożności, zasada kontynuacji działania, zasada istotności, zasada okresu rachunkowego.

Budowa rachunku zysków i strat wynika z podziału całej działalności jednostki na 4 segmenty. Działalność podstawową, czyli operacyjną, pozostała działalność operacyjną, działalność finansową oraz zdarzenia nadzwyczajne.

Rachunek może być sporządzony w formie dwustronnej lub jednostronnej tabeli. Znowelizowana ustawa o rachunkowości wyróżnia dwie formy tego rachunku a mianowicie: **wariant kalkulacyjny i porównawczy**. Główna różnica między wariantami polega na odmiennym sposobie ujęcia kosztów wytworzenia sprzedanych wyrobów. W wariantcie porównawczym koszty działalności podstawowej są jedną zbiorczą pozycją, w której wyodrębnią się poszczególne rodzaje kosztów w układzie rodzajowym.

15.Restrukturyzacja przedsiębiorstw**Restrukturyzacja** jest to przebudowa systemowa lub rekonstrukcja struktury. Proces zmian zasadniczych, gruntownych, wywołanych głównie czynnikami zewnętrznymi - sytuacjami krytycznymi w rozwoju struktur, których dotyczy. Wyróżnia się:

1) **makrorestrukturyzacje**, czyli restrukturyzację w skali gospodarki narodowej, której zadaniem jest osiąganie długofalowych celów gospodarczych m.in. poprzez aktywną działalność państwa, za pomocą różnych środków, w kierunku przyspieszenia rozwoju pewnych grup wyrobów czy gałęzi przemysłu kosztem innych, zmierzającą do poprawy wyników ekonomicznych i konkurencyjności gospodarki na rynkach światowych.

2) **mikrorestrukturyzacje** czyli restrukturyzację przedsiębiorstwa, która jest zwykle reakcją na zmiany zachodzące w jego otoczeniu i może przykładowo dotyczyć struktury majątkowej (własności), organizacyjnej, zatrudnienia, produkcyjno-asortymentowej, techniczno-technologicznej, rynków zaopatrzenia i zbytu itd.

Zgodnie z art. 1 ust. 2 ustawy restrukturyzującą są objęci przedsiębiorcy, o których mowa w przepisach o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców, w szczególności którzy tracą zdolność do konkutowania na rynku, wyrażającą się zwłaszcza w znacznym stopniu: zmniejszeniem obrotów, nadmierną zdolnością produkcyjną, wzrostem zapasów, spadkiem zyskowności lub ponoszeniem strat, jak również wzrostem zadłużenia i brakiem możliwości uzyskania bankowych kredytów, poręczeń lub gwarancji.

16.Funkcje ekonomiczne państwa w gospodarce. Rola państwa w procesie transformacji gospodarki polskiej.

Ekonomiczne funkcje państwa:

1.funkcja alokacyjna (podejmowanie działań sprzyjającą optymalnej alokacji zasobów gospodarczych).
2.funkcja stabilizacyjna (podejmowanie przez państwo działań stabilizujących gospodarkę przez realizację takich celów jak: osiągnięcie i utrzymywanie wzrostu gospodarczego, zmniejszenie amplitudy aktywności gospodarczej, czy też lepsze wykorzystanie czynników produkcji, lepsze wykorzystanie rzeczowych czynników produkcji

Rola państwa w gospodarce:

Argumenty za ekonomiczną rolą państwa:

1.konieczność zabezpieczenia systemu gospodarczego od strony instytucjonalno-prawnej.
2.niedoskonałości rynku i konkurencji w praktyce prowadzą do nieprawidłowej alokacji zasobów gospodarczych.
3.występowanie negatywnych efektów zewnętrznych w zakresie produkcji i konsumpcji.
4.istnienie dóbr publicznych
5.występowanie dużych wahań aktywności gospodarczej, bezrobocia, infekcji, które prowadzą do destabilizacji gospodarki i niepewności w obrocie gospodarczym
6.konieczność finansowania i prowadzenia polityki społecznej
7.istnienie różnic wysoko nieakceptowanych społecznie dochodowych.

Argumenty przeciw ekonomicznej roli państwa:

1.pojawianie się stanów nierównowagi na rynku w wyniku regulacji państwowej
2.zniekształcone informacje
3.zmniejszona elastyczność systemu gospodarczego wywołana biurokracją i usztywnieniem procesów decyzyjnych
4.wysokie koszty interwencji przy niewielkiej skuteczności działania
5.osłabianie bodźców związanych z rynkiem
6.ograniczenie przedsiębiorczości.

Wyróżnia się dwa zasadnicze rodzaje polityki

makroekonomicznej państwa, która ma realizować te cele: polityka fiskalna, polityka monetarna, funkcja redystrybucyjna (podejmowanie działań zmierzających do niwelowania zbyt dużych różnic dochodowych i majątkowych oraz realizacja tzw. transferów społecznych).

17. Metody obliczania PKB

Produkt Krajowy Brutto liczymy:

* PKB = C + I Suma wydatków konsumpcyjnych i inwestycyjnych.

* PKB = C + I + G Suma wydatków konsumpcyjnych, inwestycyjnych i rządowych (metoda liczenia wykorzystywana w przypadku gospodarki zamkniętej).

* PKB = C + I + G + Ex - Im Suma wydatków konsumpcyjnych, inwestycyjnych, rządowych i różnicy wartości z eksportu i wartości z importu. Przy czym różnica ta własna jest Eksporem netto.

18.Pojęcie i funkcje budżetu państwa

Budżet państwa jest planem finansowym zawierającym dochody i wydatki państwa związane z realizacją przyjętej polityki gospodarczej, obronnej sporządzonej na okres jednego roku, przyjęte są również przychody i rozchody związane z finansowaniem deficytu.

Funkcje budżetu:

1.funkcja fiskalna (gromadzenie dochodów budżetowych), podatki pośrednie 65% stanowią podatek cit 10%, podatek pit 14%), dochody podatkowe stanowią 89% dochodu.

2.funkcja redystrybucyjna (dokonywanie pożądaných zmian w podziale dochodu narodowego takich jak: - niwelowanie nadmiernego zróżnicowania dochodów różnych grup społecznych, tworzenia warunków bezpieczeństwa socjalnego czy też zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju gospodarczego różnych regionów

3. funkcja stymulacyjna polega na oddziaływaniu dochodów i wydatków budżetu państwa na życie gospodarce i społeczne.

19. Deficyt budżetowy i dług publiczny.

Deficyt budżetowy- niedobór dochodów budżetu państwa w stosunku do jego wydatków. Źródłami finansowania deficytu budżetowego mogą być kredyty bankowe udzielane przez bank centralny, emisja papierów wartościowych, podwyższenie stopy podatkowej, a w ostateczności dodatkowa emisja pieniądza.

Dług publiczny obejmuje nominalne zadłużenie podmiotów sektora finansów publicznych (administracja rządowa i samorządowa, sądy, trybunały, państwowe szkoły wyższe, ZUS, KRUS, NFZ) ustalone po wyeliminowaniu przepływu finansowych pomiędzy podmiotami należącymi do tego sektora, zaciągnięte z następujących tytułów: papiery wartościowe opiewające wyłącznie na świadczenia pieniężne (poza papierami udziałowymi), pożyczki (w tym papiery wartościowe, których zbywalność jest ograniczona), kredyty, przyjęte depozyty, zobowiązania wymagalne

Art. 79 Ustawa o finansach publicznych Dz. U. 30.VI.2005 r.

Zgodnie z ustawą o finansach publicznych w celu sfinansowania potrzeb pożyczkowych budżetu państwa Minister Finansów upoważniony jest do zaciągania zobowiązań finansowych w imieniu budżetu państwa w szczególności emisji papierów wartościowych oraz kredytów i pożyczek.

W procesie zarządzania długiem Minister Finansów musi uwzględnić ograniczenia opisane w art. 79 Ustawy o finansach publicznych, zgodnie z którym:

- 1.gdy regulacja pdp do pkb jest większa niż 50% a mniejsza od 55% to w budżecie na kolejny rok realizacja deficytu budżetu państwa do dochodów nie może być wyższe niż w roku poprzednim.
- 2.gdy pdp do pkb jest większe od 55% a mniejsze od 60% to na kolejny rok relacja długu skarbu państwa do pkb musi być mniejsza niż w roku poprzednim (skorygowane o tak zwany wskaźnik R zdefiniowany w art., 79 w/w ustawy). Dodatkowo w tym przypadku Rada Ministrów ma obowiązek opracować program naprawczy dla finansów publicznych
- 3.relacja pdp do pkb przekroczy 60% to w kolejnym roku budżetowym obowiązuje zakaz udzielania nowych poręczeń i gwarancji przez jednostki sektora finansów publicznych i jednocześnie nie można uchylać deficytu.

20.Funkcje i rodzaje banków

Funkcje banków:

- przyjmowanie zwrotnych wkładów pieniężnych(depozytów) w zamian za odsetki
- świadczanie usług finansowych związanych z obiegiem pieniądza jako środka cyrkulacji i środka płatniczego
- udzielenie kredytów dla przedsiębiorstw i osób fizycznych
- kreowanie pieniądza
- udzielanie i potwierdzanie gwarancji bankowych oraz otwieranie i potwierdzanie akredytyw, -emitowanie bankowych papierów wartościowych,
- przeprowadzanie bankowych rozliczeń pieniężnych,

Podstawowe rodzaje banków w systemie bankowym to:

- bank centralny
- banki operacyjne (komercyjne, świadczące usługi tzw. klientowi masowemu): banki uniwersalne, banki wyspecjalizowane (np. hipoteczne, inwestycyjne, wspierające budownictwo mieszkaniowe etc.).

Istnieje także podział banków ze względu na prawną formę działalności:

- banki państwowe (przedsiębiorstwa państwowe)
- banki spółdzielcze (spółdzielnie)
- banki w formie spółek akcyjnych.

21.Funkcje banku centralnego:

- 1.jest bankiem emisyjnym – ma monopol na emisję pieniądza gotówkowego.
- 2.jest bankiem banków – zaopatruje banki komercyjne w pieniądź gotówkowy, udziela im pożyczek, reguluje rezerwy tych banków
- 3.jest bankiem państwa, prowadzi rozliczenia rządu, obsługuje budżet państwa, utrzymuje rezerwę państwa, prowadzi rozliczenia zagraniczne państwa
- 4.stabilizuje rynki finansowe (występuje w roli kredytodawcy ostatniej instancji)
- 5.współuczestniczy w realizacji polityki pieniężnej państwa, kontroluje i reguluje podaż pieniądza i kredytu w gospodarce.

22.Instrumenty oddziaływania banku centralnego na podaż pieniądza:

- 1.zmiana stopy rezerw obowiązkowych
- 2.zmiana stopy redyskontowej
- 3.operacje otwartego rynku

Określenie przez bank centralny **stopy rezerw obowiązkowych** polega na ustaleniu minimalnego stosunku rezerw w gotówce w kasie banku i rezerw w banku centralnym do ogólnej sumy wkładów zgromadzonych w banku.

Podwyższenie stopy rezerw obowiązkowych prowadzi do:

- 1.obniżenia możliwości ekspansji kredytowej banków
- 2.obniżenia potencjalnych zysków banków komercyjnych
- 3.zachęca banki komercyjne do sprzedaży papierów wartościowych w celu uzupełnienia rezerw obowiązkowych
- 4.mobilizuje banki komercyjne do ściągania wierzytelności od dłużników.

Ad. do pkt. 1

Podwyższenie stopy rezerw obowiązkowych oznacza zatem zmniejszenie podaży pieniądza w gospodarce, co powoduje ograniczenie wydatków inwestycyjnych i konsumpcyjnych oraz prowadzi do spadków aktywności gospodarcej, odwrotnie skutki wywołuje zmniejszenie stopy rezerw obowiązkowych prowadząc w konsekwencji do wzrostu aktywności gospodarczej.

Ad. do pkt. 2

Stopa redyskontowa jest stopą procentową pobieraną przez bank centralny od pożyczek udzielanych bankom komercyjnym pod zastaw poprzednio przez nie zdyskontowanych weksli lub innych papierów wartościowych.

Stopa dyskontowa jest z kolei stopą procentową, wg której banki komercyjne skupują weksle handlowe od swoich klientów przed terminem ich płatności.

Wysokość stopy redyskontowej wpływa na wielkość pożyczek przez banki komercyjne w banku centralnym.

Wzrost stopy redyskontowej zmniejsza wartość redyskontowanych weksli i podnosi koszt kredytu, prowadzi to do spadku rezerw banków komercyjnych i ogranicza ich działalność kredytową.

Ad. do pkt. 3

Operacje otwartego rynku polegają na sprzedaży lub zakupie papierów wartościowych przez bank centralny, bank centralny bezpośrednio wpływa na rozmiary podaży pieniądza w gospodarce. Sprzedaż papierów wartościowych przez bank centralny prowadzi do zmniejszenia ilości pieniądza w obiegu, czyli podaży pieniądza.

Skupując zaś papiery wartościowe bank centralny zwiększa podaż pieniądza na rynku.

Bank centralny wykorzystuje instrumenty oddziaływania na podaż pieniądza w celu prowadzenia polityki ekspansyjnej lub restrykcyjnej.

Polityka ekspansyjna polega na:

- 1.obniżeniu rezerw stopy obowiązkowych
- 2.obniżeniu stopy redyskontowej
- 3.skupie papierów wartościowych przez bank centralny

Polityka restrykcyjna wymaga działań odwrotnych tj:

- 1.podniesienie stopy rezerw obowiązkowych
- 2.podniesienie stopy redyskontowej
- 3.sprzedaży papierów wartościowych przez bank centralny

23.Pojęcie i rodzaje inflacji.

Przez **inflację** rozumieć należy proces wzrostu ogólnego poziomu cen.

Rozróżnienie inflacyjnego i nie inflacyjnego wzrostu cen jest raczej trudne, nie każdy bowiem wzrost cen jest inflacją, aby można mówić o wystąpieniu inflacji musi nastąpić wzrost średniego poziomu cen co ma miejsce również wtedy, gdy rosną ceny większości towarów przy słabszych obniżkach cen innych produktów. Dla określenia inflacji GUS konstruuje tzw. wskaźnik cen, który jest miarą procentowych zmian wydatków związanych z zakupem pewnego zestawu dóbr w jakimś okresie. W praktyce oblicza się różne wskaźniki cen w szczególności wskaźnik cen dóbr konsumpcyjnych, wskaźniki cen hurtowych, detalicznych oraz wskaźnik cen wszystkich produktów i usług wchodzących w skład pkb (tzw. deflator pkb). Analiza procesów inflacyjnych wykorzystywany jest powszechnie wskaźnik stopy inflacji, określający procentowy wzrost ogólnego poziomu cen w ciągu roku.

Rodzaje inflacji można podzielić na:

- 1.inflację pełzającą (wskaźnik cen nie przekracza 5% rocznie),
- 2.inflacja umiarkowana (wskaźnik cen kształtuje się 5%-10% rocznie),
- 3.inflacja galopująca (wskaźnik cen kształtuje się 10%-100% rocznie),
- 4.hiperinflacja (wskaźnik cen kształtuje się powyżej 100%).

Główne teorie inflacji:

1.monetarna teoria inflacji – zgodnie z nią tempo wzrostu cen zdeteminowane jest tempem wzrostu podaży pieniądza, ponieważ podaż pieniądza znajduje się pod kontrolą banku centralnego to przyczyną inflacji upatruje się w błędnej polityce pieniężnej banku centralnego. Zgodnie z tą teorią najważniejszą rolę w zmniejszeniu inflacji odgrywa zmniejszenie dynamiki wzrostu podaży pieniądza.

2.popytowa teoria inflacji – przyczyn inflacji wg tej teorii upatruje się w ustaleniu agregatowego popytu na towary na poziomie przewyższającym jego zaspokojenie.

3.kosztowa teoria inflacji – wg tej teorii przyczyną inflacji jest wzrost kosztów produkcji niezależnie od agregatowego popytu na towary, gdy rosną koszty produkcji firmy „przerzucają” ten wzrost na ceny wyrobów gotowych obciążających nabywców.

Wzrost kosztów produkcji może być spowodowany różnorodnymi przyczynami odpowiednio do tych różnych przyczyn **wyróżnia się różne typy inflacji kosztowych:**

- inflację płacową, gdy następuje wzrost płac niezależnie od popytu na pracę,
- inflacja wywołana przez ceny dóbr importowanych, gdy ceny te rosną niezależnie od poziomu agregowanego popytu
- inflacja wywołana przez podatki, gdy wzrost podatków przerzucany jest na ceny
- inflacja wywołana przez zyski, gdy firmy wykorzystują swoją pozycję monopolistyczną lub oligopolistyczną aby podnieść ceny niezależnie od popytu na ich wyroby.

24.Społeczno- ekonomiczne skutki inflacji

Procesy inflacyjne wywołują szereg negatywnych skutków społeczno-ekonomicznych przy czym skala negatywnego oddziaływania wzrasta wraz z nasileniem inflacji.

Skutki inflacji:

- 1.zniekształcenie informacyjnej funkcji cen,
- 2.„ucieczkę” od pieniądza polegającą na gwałtownym spadku popytu na pieniądź w ujęciu realnym,
- 3.redystrybucja dochodów, a więc ponowny podział dochodów między podmioty gospodarcze,
- 4.silne procesy inflacyjne zwiększają niepewność w zakresie przewidywań zmian cen, co zazwyczaj osłabia aktywność gospodarczą,
- 5.niekorzystne zmiany w bilansie płatniczym, jeśli inflacja kształtowałaby się na poziomie wyższym niż w innych krajach, bo dobra eksportowane przez firmy stają się mniej konkurencyjne na rynkach trzecich, równocześnie dobra importowane stają się tańsze w stosunku do dóbr krajowych prowadzi to do spadku eksportu i wzrostu importu, co pogarsza bilans handlowy i płatniczy.

5.Czynniki wzrostu gospodarczego

Wzrost gospodarczy oznacza sytuację, w której produkcja dóbr i usług, mierzona wzrostem PKB, rośnie z okresu na okres. Wzrost gospodarczy zależy od wielu powiązanych ze sobą czynników:

- postęp techniczny - zależy od poziomu innowacji i badań naukowych. Zwiększa rentowność kapitału i pozwala stawić czoła konkurencji rozwiniętych gospodarek. Jednak warunkiem wykorzystania innowacji technologicznych i wyników badań naukowych jest zaplecze finansowe. Jest to czynnik, który powoduje długoterminowy wzrost gospodarczy.
- praca - zarówno pod względem ilości, jak i jakości (na ogół okresy spadku liczby ludności odpowiadają okresom mniejszego wzrostu lub stagnacji ekonomicznej). Poziom wykształcenia polepsza jakość i zwiększa rentowność pracy. Bardzo duże znaczenie mają koszty pracy. Kolejnym czynnikiem wpływającym na efektywność pracy jest zakres jej automatyzacji oraz stopień rozwoju technologicznego kraju
- kapitał - to zasoby środków wykorzystane w procesie wytwarzania produkcji. Podstawowe formy kapitału produkcyjnego to kapitał rzeczowy, kapitał finansowy i kapitał ludzki
- otoczenie zewnętrzne - żaden kraj nie może rozwijać się sam. Gospodarka krajowa prowadzi ze światem zewnętrznym wymianę towarów, kapitałów, wyników badań naukowych.

26.Cykl koniunkturalny w gospodarce

Cykl koniunkturalny to zjawisko występowania w gospodarce wahań różnych mierników ekonomicznych charakteryzujących poziom koniunktury, wokół rosnącego trendu wzrostu gospodarczego analizowanego w długim okresie.

Wyróżnia się cztery fazy cyklu:

- 1.faza kryzysu- charakteryzuje się nadprodukcją, czyli przewagą podaży w porównaniu z efektywnym popytem. Powoduje to spadek wielkości gospodarczych przy czym tempo spadku poszczególnych wielkości jest różne
 - 2.)faza depresji-odznacza się względną stabilizacją gospodarki na obniżonym poziomie. W pewnym momencie tej fazy gospodarka osiąga najniższy poziom- jest to tzw. dolny punkt zwrotny
 - 3.faza ożywienia- cechuje wzrost poszczególnych wskaźników aktywności gospodarczej. Gdy wielkości te osiągną w porównaniu z poprzednim cyklem, stosunkowo wysoki poziom zaczyna się faza rozkwitu
 - 4.faza rozkwitu-charakteryzuje się dalszym wzrostem poszczególnych wskaźników, ale już w zwolnionym tempie. Dynamika poszczególnych wielkości jest zróżnicowana. Górny punkt zwrotny zapoczątkowuje fazę kryzysu i nowy cykl
- Amplituda- rozpiętość między górnym punktem zwrotnym a dolnym punktem zwrotnym